# FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT PHILIPPE LÉGER

föredraget den 17 maj 2001 [1]

1. Denna begäran om förhandsavgörande avser genomförandet av arkitekters etableringsrätt.

2. Den tolkningsfråga som underställts domstolen för bedömning rör rådets direktiv 85/384/EEG av den 10 juni 1985 om det ömsesidiga erkännandet av utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis på arkitekturområdet, däribland åtgärder för att underlätta ett effektivt utnyttjande av etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster. [2]

## I — Tillämpliga bestämmelser

### A — *Gemenskapsrätten*

3. I artikel 1 i direktivet föreskrivs följande:

"1. Detta direktiv skall gälla för verksamhet på arkitektur*området*.

2. I detta direktiv skall *verksamhet på arkitekturområdet* förstås som *den verksamhet som vanligtvis utövas med yrkestiteln arkitekt* [3]."

4. Syftet med direktivet är inte att harmonisera de nationella bestämmelserna på arkitekturområdet. Det innehåller ingen definition av vad som avses med en arkitekt. Inte heller anges det i direktivet några materiella kriterier för att avgränsa detta yrke.

5. Direktivet innehåller två typer av bestämmelser.

För utbildningsbevis som utfärdats efter direktivets ikraftträdande föreskrivs i kapitel 2 i direktivet en slutgiltig ordning enligt vilken medlemsstaterna förbinder sig att erkänna sådana av de andra medlemsstaterna utfärdade utbildningsbevis som upp-

1 — Originalspråk: franska.

2 — EGT L 223, s. 15, nedan kallat direktivet.

3 — Min kursivering.

fyller de i artiklarna 3 och 4[4] angivna kraven i fråga om innehåll och längd på utbildning. Varje medlemsstat är skyldig att översända och uppdatera en förteckning över de utbildningsbevis som uppfyller dessa kriterier samt de läroanstalter och myndigheter som utfärdar dem.

För utbildningsbevis som utfärdats före anmälan av direktivet eller för studenter som påbörjade sin utbildning senast under läsåret 1987/1988 innehåller direktivet övergångsbestämmelser. I direktivet beskrivs ett system för automatiskt erkännande av vissa närmare angivna utbildningsbevis.

6. I artikel 11 i direktivet finns en uppräkning av de i Tyskland utfärdade utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis som de andra medlemsstaterna är skyldiga att erkänna.

7. Angående den prövning av de formella kvalifikationerna som avses i ovan nämnda artikel 11 a fjärde strecksatsen, föreskrivs i artikel 13 i direktivet att den "... skall bestå av en bedömning av projekt som utarbetats och verkställts av personen i fråga, under det han under minst sex år aktivt utövade den verksamhet som åsyftas i artikel 1".

4 — I artiklarna 3 och 4 fastställs de krav som måste vara uppfyllda av yrkesutbildningar i vilka utbildnings- och andra examensbevis på arkitekturområdet utfärdas. I artikel 4 finns en detaljerad uppräkning av ett antal villkor, avseende till exempel minimilängden på utbildningen.

B — *Den belgiska rätten*

8. Lagen av den 20 februari 1939[5] avser skyddet för titeln arkitekt samt arkitektyrket. I artikel 1 i denna lag föreskrivs följande:

"1. Titeln arkitekt får bäras och arkitektyrket utövas endast av den som innehar ett utbildningsbevis som utvisar att han med framgång klarat de prov som krävs för att erhålla detta utbildningsbevis.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av första stycket eller artiklarna 7 och 12, får belgier och medborgare i andra medlemsstater inom den Europeiska gemenskapen eller andra stater som är parter till avtalet om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, i Belgien bära titeln arkitekt och utöva arkitektyrket om de innehar ett utbildnings-, examens- eller annat sådant behörighetsbevis som åsyftas i bilagan till denna lag.

3. Belgier och medborgare i andra medlemsstater inom den Europeiska gemenskapen eller i andra stater som är parter till avtalet om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som uppfyller de i bilagan till denna lag angivna villkoren har rätt att använda den lagligen skyddade aka-

5 — *Moniteur belge* av den 25 mars 1939.

demiska titel som de bär i sitt ursprungsland eller i det land de kommer från och i förekommande fall en förkortning av denna titel, på detta lands språk.

..."

9. I en bilaga till lagen finns en uppräkning av bestämmelser om de i Tyskland förvärvade utbildnings-, examens- eller andra behörighetsbevis som medför en rätt att i Belgien bära arkitekttiteln och utöva arkitektyrket.

10. Slutligen framgår följande av artiklarna 4 och 5 i Loi du 26 juin 1963,[6] portant création d'un ordre des architectes (lagen om instiftande av ett arkitektsamfund): "Den som inte uppfyller samtliga villkor enligt Loi du 20 février 1939 sur la protection du titre ou de la profession d'architecte (lagen om skydd för arkitekttiteln och arkitektyrket) får inte registreras som medlem i arkitektsamfundet eller upptas på en förteckning över personer som fullgör provtjänstgöring" respektive att "[d]en som inte är medlem i arkitektsamfundet eller upptagen på en förteckning över personer som fullgör provtjänstgöring får inte i någon form utöva arkitektyrket i Belgien...".

## II — Bakgrund och förfarandet i målet vid den nationella domstolen

11. Belgiske medborgaren Nicolas Dreessen avlade den 16 februari 1966 ingenjörsexamen i Tyskland. Han arbetade under 25 år som "anställd vid olika arkitektkontor" [7] i Liège (Belgien). Sedan det bolag där han var anställd avvecklats ansökte han år 1991 om medlemskap i Ordre des architectes de la province de Liège (arkitektsamfundet i provinsen Liège) för att bilda en egen verksamhet.

12. Hans ansökan avslogs genom ett beslut av den 29 april 1993. I beslutet konstaterades att det av sektionen "Allgemeiner Hochbau" (byggnadsteknik) utfärdade utbildningsbeviset inte fanns uttryckligen angivet i artikel 11 a i direktivet, vilken genom en kunglig ändringskungörelse av den 6 juli 1990[8] hade införlivats med nationell rätt. Den sektion som hade utfärdat detta utbildningsbevis var nämligen inte en sektion för arkitektur.

6 — *Moniteur belge* av den 5 juli 1963.

7 — Den nationella domstolen har använt detta uttryck i sin begäran om förhandsavgörande (se s. 3). Under förhandlingen var parterna oeniga i fråga om huruvida sökanden hade arbetat som "anställd arkitekt" eller som "anställd vid olika arkitektkontor". I detta hänseende erinrar jag om att förfarandet i artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG) bygger på en tydlig fördelning av behörigheten mellan de nationella domstolarna å ena sidan och EG-domstolen å andra sidan samt att all bedömning eller utredning av omständigheterna i målet helt och hållet omfattas av de nationella domstolarnas behörighet (se exempelvis dom av den 19 december 1968 i mål 13/68, Salgoil (REG 1968, s. 661, 672; svensk specialutgåva, volym I, s. 367), av den 16 mars 1978 i mål 104/77, Oehlschläger (REG 1978, s. 791), punkt 4, och av den 16 juli 1998 i mål C-235/95, Dumont och Froment (REG 1998, s. I-4531), punkt 26, samt av den 5 oktober 1999 i mål C-175/98 och C-177/98, Lirussi och Bizzaro (REG 1999, s. I-6881), punkt 37. EG-domstolen är behörig endast att uttala sig i frågor om tolkningen eller giltigheten av en gemenskapsrättslig rättsakt med utgångspunkt i de omständigheter som anges av nationella domstolar (se exempelvis domen i det ovannämnda målen Oehlschläger, punkt 4, samt dom av den 2 juni 1994 i mål C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs (REG 1994, s. I-2305), punkt 16, och av den 20 mars 1997 i mål C-352/95, Phytheron International (REG 1997, s. I-1729), punkt 11. Jag föreslår därför att EG-domstolen skall använda de uttryck som använts av den hänskjutande domstolen.

8 — Genom denna kungörelse görs en ändring i Loi du 20 février 1939 sur la protection du titre et de la profession d'architecte. I formellt hänseende har den en bilaga som innehåller bestämmelserna i direktivet om "utbildnings-, examens- eller andra behörighetsbevis som gör det möjligt för innehavaren att i Belgien använda arkitekttiteln och utöva arkitektyrket".

13. Sedan detta beslut överklagats till Conseil d'appel d'expression française de l'ordre des architectes (det belgiska arkitektsamfundets franskspråkiga besvärsnämnd) inkom denna till domstolen med en begäran om förhandsavgörande angående frågan huruvida det utfärdade utbildningsbeviset kunde likställas med de utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis som åsyftades i den nationella lagstiftningen [9].

14. I sin dom av den 9 augusti 1994 i mål Dreessen, nedan kallat Dreessen I, [10] fann domstolen att det för Nicolas Dreessen utfärdade utbildningsbeviset inte kunde likställas med de utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis som uttömmande räknas upp i artikel 11 a fjärde strecksatsen i direktivet. Domstolen uttalade att "den i målet tillämpliga övergångsordningen kännetecknas av en uttömmande uppräkning av de utbildnings-, examens- och behörighetsbevis från varje medlemsstat, som kan erkännas". [11] I domen i målet Dreessen I preciseras följande: "Vad gäller tyska ingenjörsskolor är detta erkännande begränsat till utbildningsbevis som utfärdats av arkitektursektioner. Det i målet aktuella utbildningsbeviset är emellertid inte utfärdat av en sådan sektion." [12] Domstolen ansåg tydligen att det år 1966 av sektionen Allgemeiner Hochbau vid Staatliches Ingenieurschule für Bauwesen Aachen (Aachens statliga ingenjörsskola för byggnadsteknik) utfärdade utbildningsbeviset inte kunde jämföras med de utbildningsbevis som anges i artikel 11 a fjärde strecksatsen i direktivet.

15. På grundval av domstolens dom i målet Dreessen I avslog Conseil d'appel d'expression française de l'ordre des architectes genom ett beslut av den 15 februari 1995 sökandens överklagande.

16. I en skrivelse av den 25 oktober 1997 ansökte Nicolas Dreessen ånyo om medlemskap i Ordre des architectes de la province de Liège. I sin ansökan åberopade sökanden i målet två grunder. Han anförde att den omständigheten att hans utbildningsbevis inte återfanns i förteckningen i artikel 11 i direktivet berodde på att ett fel begåtts av de tyska delstatliga myndigheterna samt att Conseil de l'ordre, i enlighet med domstolens tolkning i målet Vlassopoulou, [13] hade bort företa en jämförande undersökning av de typer av utbildning som han hade fått.

17. Genom beslut av den 5 februari 1998 avvisades Nicolas Dreessens ansökan på den grunden att Conseil de l'ordre inte var skyldigt vare sig att ta hänsyn till hans kunskaper och kvalifikationer eller bedöma dessa utan att det skulle begränsa sig till en prövning av huruvida Nicolas Dreessens utbildningsbevis var jämförbart, något som inte var fallet. Conseil de l'ordre des

9 — I detta fall den belgiska lagen av den 20 februari 1939.

10 — Mål C-447/93, Dreessen (REG 1994, s. I-4087).

11 — Ibidem, punkt 11.

12 — Ibidem, punkt 12.

13 — Dom av den 7 maj 1991 i mål C-340/89, Vlassopoulou (REG 1991, s. I-2357; svensk specialutgåva, volym 11, s. 189).

architectes de la province de Liège tillade att Nicolas Dreessens på artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) grundade ansökan redan hade lämnats in och avslagits.

18. Med ändring av detta beslut konstaterade Conseil d'appel d'expression française de l'ordre des architectes i ett beslut av den 16 juni 1999 att Nicolas Dreessen innehade de kvalifikationer och kunskaper som krävdes enligt belgisk rätt.

19. Conseil de l'ordre des architectes förde talan mot detta beslut och gjorde gällande att det inte ankom på de behöriga myndigheterna att komplettera den i artikel 11 gjorda uttömmande uppräkningen genom att göra en jämförande undersökning.

## III — Tolkningsfrågan

20. Cour de cassation (Belgien) ansåg att tvistens lösning var beroende av tolkningen av vissa gemenskapsrättsliga bestämmelser, varför den beslutade att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

"Innebär artiklarna 5 och 52 i Romfördraget att en medlemsstat, till vars behöriga myndighet en gemenskapsmedborgare som innehar ett i en annan medlemsstat utfärdat utbildningsbevis har gett in en ansökan om tillstånd att utöva ett yrke som enligt den nationella lagstiftningen förutsätter innehav av ett utbildningsbevis eller yrkesmässiga kvalifikationer, är skyldig att beakta det av sökanden åberopade utbildningsbeviset och därvid göra en jämförelse mellan den kompetens och de kvalifikationer som intygas genom utbildningsbeviset och den kompetens och de kvalifikationer som krävs enligt nationella regler, även i de fall då det för yrket i fråga föreligger ett av rådet med stöd av artikel 57.1 och 57.2 i nämnda fördrag beslutat direktiv som, beträffande studier som påbörjats eller fullföljts under en övergångstid, innehåller en uttömmande uppräkning av de i de olika medlemsstaterna utfärdade utbildnings- eller examensbevis som ger rätt att utöva yrket i fråga i de andra medlemsstaterna, att sökanden inte omfattas av denna övergångsordning och att det av sökanden åberopade utbildningsbeviset inte återfinns i denna uttömmande uppräkning?"

## IV — Bedömning

21. Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 52 i fördraget skall tolkas så, att de behöriga myndigheterna i en medlemsstat som har att ta ställning till en ansökan om tillstånd att utöva arkitektyrket, för vars utövande det enligt den nationella lagstiftningen förutsätter innehav av ett

utbildningsbevis eller en yrkeskvalifikation, är skyldiga att beakta den kompetens och de kvalifikationer som intygas genom ett i en annan medlemsstat erhållet utbildningsbevis som ingenjör även om detta utbildningsbevis inte återfinns bland de behörighetsbevis som avses i artikel 11 i direktivet.

22. För det första bör en av Conseil de l'ordre anförd grund avfärdas.

Conseil de l'ordre har ansett att rättsfrågan redan har besvarats i domstolens dom i mål Dreessen I. Till skillnad från vad som har gjorts gällande uttalade sig emellertid domstolen i den domen endast i frågan huruvida utbildningsbeviset som ingenjör i formellt hänseende kunde anses ingå i den avgränsade förteckningen i artikel 11 i direktivet. Sökanden i förevarande mål har åberopat andra grunder. Han har begärt att domstolen skall uttala sig angående det aktuella utbildningsbevisets materiella innehåll. Frågan är således om de nationella myndigheterna är skyldiga att kontrollera den kompetens och de kvalifikationer som blivit intygade i syfte att undersöka om dessa ger en rätt att verka som arkitekt. Nicolas Dreessen har begärt att den i domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou fastslagna principen skall tillämpas trots att hans utbildningsbevis inte uppfyller de i direktivet uppställda villkoren. Den begäran om förhandsavgörande som avsågs i domen i mål Dreessen I skiljer sig från den som nu är för handen. Jag föreslår alltså att domstolen skall ogilla den av sökanden i målet anförda grunden.

23. Inledningsvis bör erinras om de principer som framgår av domarna i målet Vlassopoulou, som nämndes ovan, och i målet Hocsman [14].

24. Den princip som framgår av domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou är central i den nationella domstolens begäran om förhandsavgörande.

I den domen ansåg domstolen att en medlemsstat som får in en ansökan om tillstånd att utöva ett yrke för vars utövande det enligt den nationella lagstiftningen krävs ett utbildningsbevis eller en yrkeskvalifikation är skyldig att beakta de utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis som vederbörande har förvärvat i avsikt att utöva yrket i fråga i en annan medlemsstat genom att jämföra den kompetens som intygas genom utbildningsbevisen med den kompetens och de kvalifikationer som krävs enligt de nationella reglerna. [15]

25. Den jämförande undersökningen måste göra det möjligt för värdmedlemsstatens myndigheter att på ett objektivt sätt förvissa sig om att det utländska utbildningsbeviset intygar att innehavaren besitter kunskaper och kvalifikationer som är, om inte identiska, så i vart fall likvärdiga med dem som intygas genom det nationella utbildningsbeviset. I denna bedömning skall hänsyn uteslutande tas till den kunskaps- och kvalifikationsnivå som det

14 — Dom av den 14 september 2000 i mål C-238/98, Hocsman (REG 2000, s. I-6623).

15 — Ibidem, punkt 16.

utländska utbildningsbeviset intygar att innehavaren besitter,[16] med beaktande av vilken typ av studier det rört sig om samt av studiernas och därtill hörande praktiktjänstgöringars längd.

26. Slutligen preciserade domstolen att de nationella myndigheternas undersökning av huruvida de kunskaper och kvalifikationer som intygas genom det utländska utbildningsbeviset motsvarar de som krävs enligt värdmedlemsstatens lagstiftning skall ske enligt ett förfarande som är förenligt med de gemenskapsrättsliga kraven i fråga om ett effektivt skydd för de grundläggande rättigheter som gemenskapsmedborgare garanteras genom fördraget. Härav följer att beslut måste kunna överklagas vid en domstol för att möjliggöra en prövning av deras lagenlighet i förhållande till gemenskapsrätten samt att vederbörande måste ha möjlighet att få reda på skälen till beslutet.[17]

27. Resonemanget i domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou har utvecklats i senare rättspraxis,[18] nyligen i samband med domen i det ovannämnda målet Hocsman.

I det målet tillämpade domstolen den tidigare nämnda principen till förmån för en gemenskapsmedborgare som hade ett i tredje land förvärvat examensbevis i medicin. Denne hade nekats rätt att starta en självständig verksamhet inom en medlemsstats territorium trots att de behöriga myndigheterna hade gett honom tillstånd att som anställd utöva sitt yrke på olika sjukhus inom den offentliga sektorn. Domstolen korrigerade denna "inkonsekventa"[19] situation genom att uttala att "det är sålunda [i detta fall] fastställt att myndigheterna i en medlemsstat... skall beakta de utbildningsbevis, examensbevis och andra behörighetsbevis, liksom den yrkeserfarenhet som sökanden har, och avgöra om den kompetens som intygas genom dessa behörighetsbevis och denna erfarenhet motsvarar de kunskaper och kvalifikationer som krävs enligt den nationella lagstiftningen".[20]

28. Domstolen ansåg att "... denna rättspraxis endast ger uttryck för en princip som följer av fördragets grundläggande friheter".[21]

29. Detta nya mål Dreessen är en del i ett särskilt rättsligt och faktiskt sammanhang.

Vad närmare angår det territoriella tillämpningsområdet kan jag konstatera att sökanden i målet vid den nationella domstolen har förvärvat hela sin yrkeserfarenhet i den medlemsstat där han är medborgare.

16 — Ibidem, punkt 17.

17 — Ibidem, punkt 22.

18 — Se till exempel dom av den 9 februari 1994 i mål C-319/92, Haim (REG 1994, s. I-425), punkt 26, och av den 8 juli 1999 i mål C-234/97, Fernández de Bobadilla (REG 1999, s. I-4773), punkt 29.

19 — Domen i det ovannämnda målet Hocsman, punkt 20.

20 — Ibidem, punkt 23.

21 — Ibidem, punkt 24.

Det är dock viktigt att klargöra att det aktuella utbildningsbeviset har förvärvats i Tyskland. Sökanden i målet vid den nationella domstolen har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet för att avlägga ingenjörsexamen i en annan medlemsstat och sedan återvända till sitt ursprungsland för att där förvärva en yrkeserfarenhet. [22] Tolkningsfrågan gäller just innehållet i detta utbildningsbevis i syfte att utöva arkitektyrket. Detta kan dock inte ses isolerat från det faktum att Nicolas Dreessen har utövat detta yrke i flera år. Omständigheterna i målet medför alltså att det inte är fråga om en enbart inhemsk situation.

30. De i målet tillämpliga bestämmelserna föranleder två anmärkningar.

31. För det första utgör utbildningsbeviset som ingenjör inte ett sådant utbildningsbevis som enligt direktivet kommer i åtnjutande av principen om ett ömsesidigt erkännande inom ramen för övergångssystemet. Sökandens situation är inte identiskt med de situationer som var aktuella i domarna i de ovannämnda målen Vlassopoulou och Hocsman. I det förstnämnda målet omfattades inte sökanden av något direktiv om ömsesidigt erkännande. Det yrkesområde som det var fråga om i det målet hade ännu inte reglerats. I målet Hocsman omfattades sökandens utbildningsbevis inte av det aktuella direktivets tillämpningsområde eftersom det hade utfärdats av de behöriga myndigheterna i tredje land. I förevarande fall har sökandens utbildningsbevis förvärvats i en medlemsstat men utgör inte något utbildningsbevis i arkitektur.

32. Det skall för övrigt erinras om anledningen till att utbildningsbeviset inte ingår i den uttömmande förteckningen i artikel 11 i direktivet. Som domstolen angav i domen i målet Dreessen I "kan det inte invändas att de gamla ingenjörsskolorna, som saknade en sektion för arkitektur, från och med 1971 har blivit införlivade med Fachhochschulen vars utbildningsbevis ingår i det system för ömsesidigt erkännande som lagts fast genom direktivet". [23] "... [O]m denna beteckning var felaktig eller bristfällig ålåg det den berörda medlemsstaten, det vill säga Förbundsrepubliken Tyskland, att begära och få till stånd en ändring i direktivet för att rätta till denna *felaktighet* eller åtgärda detta *förbiseende*." [24]

22 — Dom av den 31 mars 1993 i mål C-19/92, Kraus (REG 1993, s. I-1663; svensk specialutgåva, volym 14, s. 167), punkt 15.

23 — Punkt 14.

24 — Ibidem. Det bör konstateras att de aktuella ändringarna i direktivet inte nämner något om de utbildningsbevis som före år 1973 utfärdades av "Fachhochschulen", sektionen "Allgemeiner Hochbau". Se förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv 98/C 28/01 om ändring av rådets direktiv 89/48/EEG och 92/51/EEG om den generella ordningen för erkännande av yrkeskvalifikationer och av rådets direktiv 77/452/EEG, 77/453/EEG, 78/686/EEG, 78/687/EEG, 78/1026/EEG, 78/1027/EEG, 80/154/EEG, 80/155/EEG, 85/384/EEG, 85/432/EEG, 85/433/EEG och 93/16/EEG om yrkena sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, veterinär, barnmorska, arkitekt, farmaceut och läkare (EGT C 28, s. 1), och gemensam ståndpunkt (EG) nr 20/2000, antagen av rådet den 20 mars 2000, i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 89/48/EEG och 92/51/EEG om den generella ordningen för erkännande av yrkeskvalifikationer och av rådets direktiv 77/452/EEG, 77/453/EEG, 78/686/EEG, 78/687/EEG, 78/1026/EEG, 78/1027/EEG, 80/154/EEG, 80/155/EEG, 85/384/EEG, 85/432/EEG, 85/433/EEG och 93/16/EEG om yrkena sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, veterinär, barnmorska, arkitekt, farmaceut och läkare (EGT C 119, s. 1).

33. Enligt Conseil national de l'ordre des architectes har det helt enkelt aldrig varit avsikten att utbildningsbevis som ingenjör skulle omfattas av direktivets tillämpningsområde. Nicolas Dreessen är enligt Conseil national de l'ordre des architectes inte behörig att få tillstånd att självständigt etablera sig eftersom han inte bär arkitekttiteln. Han kan inte begära att hans yrkeserfarenhet skall tas i beaktande i enlighet med den princip som slagits fast i den ovannämnda domen i målet Vlassopoulou.

34. Enligt denna argumentation skulle de nationella myndigheterna, när som i förevarande mål ett direktiv med stöd av artikel 57 i EG-fördraget (nu artikel 47 EG i ändrad lydelse) kommit att reglera tillträdet till ett yrke, vara tvungna att rätta sig efter bestämmelserna i direktivet och inte företa någon jämförande undersökning mellan den kompetens och de kvalifikationer som kan intygas och de nationella kraven. Enligt detta förhållningssätt anger direktivet på ett uttömmande sätt de erkända utbildningsbevisen. Om hänsyn togs till den yrkeserfarenhet som förvärvats skulle detta innebära att direktivet fick ett ändrat tillämpningsområde.

35. Den franska och den italienska regeringen har på motsvarande sätt ansett att direktivet inte ger någon behörighet för medlemsstaterna att göra skönsmässiga bedömningar. Regeringarna har hävdat att de nationella myndigheterna är skyldiga att hålla sig till de behörighetsbevis som uttryckligen räknas upp i artikel 11 i direktivet. Jämförande undersökningar är uteslutna redan på grund av att det finns en ordning för automatiskt erkännande av de behörighetsbevis som åsyftas i ovannämnda bestämmelse.

36. Enligt dessa argument skulle effekten av att den i domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou fastslagna regeln tillämpades bli att den skrivna texten i direktivet ändrades, något som endast medlemsstaterna har rätt att göra.

37. Samtliga dessa argument förefaller ogrundade.

38. Artikel 52 i fördraget syftar till att upphäva inskränkningar för medborgare i en medlemsstat att fritt etablera sig på en annan medlemsstats territorium. I detta hänseende är etableringsrätten en frihet som är grundläggande i gemenskapens system. [25]

39. Direktivets ändamål är tydligt. Medlemsstaterna har velat bestämma ett antal minimikrav för utbildningar och kvalifikationer. Efterlevnaden av dessa krav innebär att medlemsstaterna åläggs en skyldighet till ömsesidigt erkännande. Det eftersträvade målet kan på intet sätt uppnås till priset av en begränsning av etableringsrättens utövande. Som domstolen funnit i domen i det ovannämnda målet Vlassopou-

25 — Domen i det ovannämnda målet Kraus, punkt 16.

lou föreskrivs i artikel 52 i fördraget en skyldighet att åstadkomma ett bestämt resultat, vars fullgörande skall underlättas, men inte villkoras,[26] av genomförandet av gemenskapsåtgärder. Antagandet av ett direktiv om ömsesidigt erkännande kan inte ändra räckvidden av en grundläggande princip enligt fördraget.[27]

40. Av det sagda följer att jag, mot bakgrund av domstolens senaste praxis[28] och i motsats till vad jag gjorde gällande i mitt förslag till avgörande i målet Erpelding[29], föreslår att domstolen skall tillämpa den princip som fastslogs i domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou.

41. Nicolas Dreessens fall lämpar sig nämligen för en ny tillämpning av de i praxis fastslagna kriterierna. Den ordning för ömsesidigt erkännande som föreskrivs i direktivet är inte tillämplig på det utbildningsbevis som ingenjör som innehas av sökanden i målet vid den nationella domstolen. När allt kommer omkring visar omständigheterna i målet det paradoxala i Nicolas Dreessens yrkesförhållanden. De nationella behöriga myndigheterna har godtagit att han har utövat arkitektyrket i 25 år men nekar honom nu att utöva samma verksamhet självständigt. Nicolas Dreessen omfattas inte av direktivets tillämpningsområde, utan omfattas omedelbart av artikel 52 i fördraget.

42. Jag anser att de nationella myndigheterna har en skyldighet att undersöka Nicolas Dreessens utbildningsbevis som ingenjör och den relevanta erfarenhet som han har förvärvat i den medlemsstat där han är medborgare genom att företa en jämförande undersökning mellan å ena sidan den kompetens som intygas genom detta behörighetsbevis och relevant erfarenhet och å andra sidan de kunskaper och kvalifikationer som krävs enligt belgisk lagstiftning.

43. Det är därvid av vikt att göra följande förtydligande. Som kommissionen erinrade om vid sammanträdet är det på intet sätt fråga om att ålägga de nationella myndigheterna en skyldighet att erkänna utbildningsbeviset som ingenjör som likvärdigt. Skyldigheten avser inte resultatet av den jämförande undersökningen, utan ligger på ett tidigare stadium. De behöriga myndigheterna är skyldiga att göra en jämförande undersökning. Deras slutsatser bygger däremot helt på deras egen bedömning. På så sätt kommer både ordalydelsen och andemeningen i direktivet helt att efterlevas. Den omständigheten att rättspraxis från domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou tillämpas ändrar inte på något sätt direktivets ordning för automatiskt ömsesidigt erkännande. Denna tillämpning rör endast skyldigheten att göra en objektiv bedömning av det materiella innehållet i det aktuella utbildningsbeviset.

44. Denna jämförande undersökning skall emellertid göras inom ramen för de kriterier för erkännande som bestämts i praxis.

26 — Punkt 13.

27 — Domen i det ovannämnda målet Hocsman, punkt 31.

28 — Domen i det ovannämnda målet Hocsman.

29 — Dom av den 14 september 2000 i mål C-16/99, Erpelding (REG 2000, s. I-6821), punkt 58 och följande punkter.

45. För att på bästa sätt göra denna jämförelse måste de nationella myndigheterna först beakta den kunskapsnivå och de kvalifikationer som innehavaren av utbildningsbeviset kan förutsättas ha.[30] Medlemsstaterna har möjlighet att ta hänsyn till objektiva skillnader som rör såväl yrkets rättsliga ram som dess tillämpningsområde.

46. De belgiska myndigheterna är skyldiga att undersöka det materiella innehållet i Nicolas Dreessens utbildningsbevis. De måste undersöka innehållet i hans utbildning och den kompetens som framgår av denna. Det ankommer på dem att bedöma huruvida detta utbildningsbevis, som formellt sett är benämnt "Utbildningsbevis som ingenjör", garanterar att vederbörande blivit utbildad att materiellt sett tjänstgöra som arkitekt.

47. De behöriga myndigheterna är skyldiga att tillämpa nationella kriterier. För att inte medborgare från andra medlemsstater skall bli diskriminerade är de behöriga myndigheterna skyldiga att strikt hålla sig till de villkor som uppställs i nationell rätt, såsom de tillämpas avseende nationella medborgare.

48. Om de belgiska myndigheterna, efter att ha gjort nödvändiga jämförelser, kommer fram till att Nicolas Dreessens utbildningsbevis inte fullt ut motsvarar vad som krävs för att få utöva arktitektyrket i Belgien måste de, i enlighet med vad som anges under punkt 19 i domen i det ovannämnda målet Vlassopoulou, bereda honom möjlighet att visa att han förvärvat de kunskaper och behörighetsbevis som han saknar.[31]

49. Den jämförande undersökningen måste också omfatta vederbörandes yrkeserfarenhet. Bedömningen av sökandens kompetens är inte begränsad till behörighetsbeviset utan omfattar de anställningsintyg som utfärdats av hans olika arbetsgivare.

50. Ett beslut att avslå en begäran om tillstånd måste för övrigt vara tydligt motiverat med angivande av skälen till avslaget. Det måste vara möjligt att vid en nationell domstol väcka talan mot detta beslut för att pröva dess lagenlighet i förhållande till gemenskapsrätten.

51. Sammanfattningsvis åligger det den hänskjutande domstolen att ta hänsyn till sökandens utbildningsbevis som ingenjör liksom dennes relevanta erfarenheter

30 — I detta hänseende skall de behöriga nationella myndigheterna bedöma huruvida de kunskaper som har förvärvats i värdmedlemslandet, antingen inom ramen för en utbildning eller genom praktisk erfarenhet, är tillräckliga för att styrka att personen har de kunskaper som saknas (se domarna i de ovannämnda målen Vlassopoulou, punkt 20, respektive Fernández de Bobadilla, punkt 33).

31 — Det kan noteras att Conseil d'appel de l'ordre des architectes den 16 juni 1999 ansåg att Nicolas Dreessen uppfyllde kraven på kvalifikationer och kunskaper (se beslut nr. 389 meddelat den 16 juni 1999 av Conseil d'appel d'expression française de l'ordre des architectes).

genom att företa en jämförelse mellan å ena sidan den kompetens som intygas genom detta utbildningsbevis och dessa erfarenheter och å andra sidan de kunskaper och kvalifikationer som krävs enligt belgisk lag.

52. För att företa denna jämförelse måste den hänskjutande domstolen, för att uppfylla ickediskriminerings- och proportionalitetsprinciperna, utgå från de nationella krav som tillämpas.

## Förslag till avgörande

53. Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår jag att domstolen skall besluta följande dom:

Artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG i ändrad lydelse) skall tolkas så, att i de fall då en gemenskapsmedborgare ansöker om tillstånd att utöva ett yrke vars utövande enligt nationell lagstiftning förutsätter innehav av ett utbildningsbevis eller yrkeskvalifikationer och utbildningsbeviset inte uttryckligen anges i ett direktiv om ömsesidigt erkännande av utbildningsbevis är de behöriga myndigheterna i medlemsstaten i fråga skyldiga att beakta utbildningsbeviset och sökandens relevanta erfarenheter genom att göra en jämförelse mellan å ena sidan den kompetens som intygas genom detta behörighetsbevis och dessa erfarenheter och å andra sidan de kunskaper och kvalifikationer som krävs enligt nationell lagstiftning.

Om utbildningsbeviset och de relevanta erfarenheterna inte motsvarar de nationella kraven måste de nationella myndigheterna, med iakttagande av likabehandlings- och proportionalitetsprinciperna, bereda vederbörande tillfälle att i sak bevisa att han besitter de kunskaper och kvalifikationer som saknas.